

На нашу думку, це стане можливим тільки за умов наукового, виваженого, однозначного й зрозумілого закріплення механізму реалізації суб'єктивних прав і, в першу чергу, права на повагу до гідності особи.

Список використаних джерел

1. Рафиева Л. К. Честь и достоинство как правовые категории / Рафиева Л. К. // Правоведение. – 1966. – № 2. – С. 57–64.
2. Белявский А. В. Судебная защита чести и достоинства граждан / Белявский А. В. – М. : Юрид. лит.-ра., 1966. – 60 с.
3. Костюк В. Д. Нематериальные блага. Защита чести, достоинства и деловой репутации / В. Д. Костюк. – М. : Лекс-Книга, 2002. – 320 с.
4. Анисимов А. Л. Гражданско-правовая защита чести, достоинства и деловой репутации по законодательству Российской Федерации : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Анисимов А. Л. – М. : Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2001. – 224 с.
5. Юридический энциклопедический словарь / [М. О. Буянова и др.; отв. ред. М. Н. Марченко]. – М. : ТК Велби, Изд-во Проспект, 2006. – 816 с.
6. Петрухин И. Л. Личная жизнь : пределы вмешательства / Петрухин И. Л. – М. : Юрид. лит., 1989. – 192 с.
7. Шляхтун П. П. Конституційне право : словник термінів / Шляхтун П. П. – К. : Либідь, 2005. – 568 с.
8. Малеина М. Н. Защита неимущественных прав советских граждан : пособ. для слушателей нар. университетов / Малеина М. Н. – М. : Знание, 1991. – 128 с.
9. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 40-44, ст. 356 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/435-15>
10. Цивільне право України : підруч. [у 2-х кн.]. / [Д. В. Боброва, О. В. Дзера, А. С. Довгерт та ін. ; за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової]. – К. : Юрінком Інтер, 1999. – Кн.1 – 864 с.
11. Мурадян Э. М. Истина как проблема судебного права / Мурадян Э. – М. : Былина, 2002. – 287 с.

Марущак Олександр Анатолійович, асистент кафедри теорії та історії держави і права, конституційного права

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

СУБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ ЯК ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Особа злочинця є важливим елементом криміналістичної характеристики будь якого кримінального правопорушення. Як слушно зазначив М.П. Яблоков, результати будь-якої «злочинної діяльності містять сліди особистості людини, яка її здійснила, і, зокрема, відомості про деякі її особисті соціально-психологічні властивості і якості, злочинний досвід, спеціальні знання, стать, вік тощо» [1, с. 19].

Серед гуманітарних наук проблему людини і особистості вивчають філософія, соціологія, соціальна і загальна психологія, педагогіка, політологія, а також такі юридичні науки як, кримінальне право, кримінальний процес, криміналістика, кримінологія, та ін. Варто зазначити що у кожній з них свої цілі та підхід до вивчення та дослідження особи злочинця, відповідно і різний юридичний статус і трактування. Так, наприклад, у кримінальному праві вивчається «суб'єкт злочину»; в кримінальному процесі оперують поняттями «підозрюваний», «обвинувачений»; в кримінально-виконавчому праві - «засуджений», «виправданий» [2, с. 37]. Але варто зазначити, що всі ці терміни мають свій специфічний зміст, пов'язаний з процесом здійснення правосуддя на основі суворого дотримання прав і законних інтересів громадян, повного, всебічного, об'єктивного дослідження обставин провадження [3, с. 14-17].

Необхідність дослідження особи злочинця – вимога норм КПК України. Винуватість обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення, форма вини, мотив і мета вчинення кримінального правопорушення (ч.2 ст.91 КПК України) та обставини, які характеризують особу обвинуваченого (ч.3 ст.91 КПК України) являються елементами які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні(ст.91 КПК України), а в подальшому повинні бути відображені у обвинувальному акті (ст.291 КПК України).

Як відзначають фахівці «... знання особливостей особистості злочинця дозволяє слідчому так спланувати та організувати розслідування, що всі дії, що проводяться в його рамках, будуть максимально ефективними, а розслідування в цілому буде успішним» [4].

Особливе значення суб'єкт злочину має в криміналістиці, адже ця наука вивчає його як:

1. елемент криміналістичної характеристики кримінального правопорушення;
2. об'єкт тактичного впливу при розслідуванні кримінальних правопорушень [5, с. 8-9; 6, с. 38-39];
3. поведінку злочинця при скоєнні злочину, яка включає такі органічно взаємопов'язані елементи, як внутрішня (психологічна) і зовнішня (фізична) діяльність [7, с. 50-51; 8, с. 19].

Особа злочинця, як елемент криміналістичної характеристики, безумовно, знаходиться у взаємозв'язку з іншими елементами злочинної діяльності, такими як: спосіб вчинення та приховування кримінального правопорушення, місце, час та ін., і робить вплив на механізм злочинної діяльності [9, с. 29].

Якщо керуватися завданнями, що вирішуються криміналістикою з використанням відомостей про особу злочинця, чітко простежуємо два напрями в її криміналістичному вивченні. Перший напрямок вирішує задачу розкриття кримінального правопорушення й охоплює сукупність дій слідчого та оперативних підрозділів з отримання даних, вказуючи на того, хто скоїв кримінальне правопорушення. Завдання цього напрямку, першого етапу розслідування, буде виконано тоді, коли буде отримано відповідь на питання – хто він, той, хто вчинив кримінальне правопорушення. З цією метою ретельно шукаються й досліджуються різні незначні ознаки, починаючи із слідів пальців рук, ніг, зубів, крові, слини тощо та завершуючи поясненням свідків про ознаки зовнішності, які дають підстави отримати інформацію щодо тих чи інших властивостей особи злочинця, а згодом з їх допомогою визначити тотожність. Другий напрямок криміналістичного аспекту дослідження особи злочинця включає в себе дослідження особи вже відомої, встановленої. Це дослідження має відповісти на питання – який він суб'єкт, якому повідомлено про підозру у скоєнні кримінального правопорушення [10].

Криміналістична характеристика особи злочинця тісно переплітається з його кримінологічною характеристикою, оскільки саме професійні навички, інтелектуальні здібності людини багато в чому визначають вибір слідчої тактики і методики розслідування [11, с. 55]. Г.А. Матусовський зазначає, що для розробки криміналістичної характеристики особистості злочинця, велике значення мають такі кримінологічні дані, як: соціально-демографічні та кримінально-правові ознаки, соціальні прояви у різних сферах, моральні якості, психологічні особливості [12, с. 64]. Як слушно визначив Ю.М. Антонян для вивчення особистості злочинця кримінологія є унікальною наукою, тому що тільки вона досліджує всю сукупність соціологічних, психологічних, етичних, правових, у тому числі кримінологічних, медичних та інших аспектів особистості, що вчинила кримінальне правопорушення, кожен із них вивчається за допомогою досягнень відповідних наук [13, с. 6].

Особа злочинця є важливим елементом криміналістичної характеристики будь якого кримінального правопорушення. Являючись об'єктом дослідження багатьох наук, можна сказати що дана категорія потребує дуже різностороннього вивчення, а тому і

дослідження суб'єкта злочину потребує особливої уваги, адже існує дуже велика кількість класифікацій та груп податкових злочинців, які розподіляються за різними критеріями, властивостями, та типажу.

Список використаних джерел

1. Криміналістика: Учебник / Отв. Ред. Н.П. Яблоков. М.: Юристъ, 2000.
2. Ларичев В.Д., Бембетов А.П. Налоговые преступления. М., 2001.
3. Ю.В. Манаев, Судебное исследование обстоятельств, характеризующих личность обвиняемого, автореферат канд. дисс., М., 1968, стр.
4. Подольный Н.А. Криміналістическа характеристика личности мошенника, совершающего преступную деятельность на рынке ценных бумаг // Следователь, № 5. 2002.
5. Лушечкина М.А. Криміналістическое изучение личности при подборе участников следственного действия // Российский следователь. 1999. №3.
6. Антонян Ю.М., Еникеев М.И., Эминов В.Е. Психология преступления и наказания. - М.: Пенаты, 2000. - 454 с.
7. Белозерова И.И. Личность преступника и ее криміналістический аспект // Следователь. 1988. №4.
8. Кондратюк Л.В. Антропология преступления (микрокримінология). - М.: Норма. 2001. 344 с.
9. Антонян Ю.М., Кудрявцев В.Н., Эминов В.Е. Личность преступника. - СПб, 2004:- 366 с.
10. Саїнчин С. Особливості криміналістическої характеристики особи злочинця, яка скоїла дітовбивство. Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2012. Випуск 56. С. 451-455.
11. Сагайдак Д.Г. Особности первоначального этапа расследования уклонения от уплаты налогов и сборов. Дисс. кан. юрид. наук. Ростов-на-Дону 2008. - 186 с.
12. Матусовский Г.А. Экономические преступления: криміналістический анализ / Г.А. Матусовский - Харьков: Консум, 1999. - 480 с.
13. Антонян Ю.М. Изучение личности преступника. - М., 1982.

Нестеренко Анна Анатоліївна

Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ, м. Київ, Україна

ПРАВО НА ОСКАРЖЕННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ У ПЕРІОД ДЕРЖАВНОСТІ УКРАЇНИ 1917-1921 РР.

Фундаментом побудови сучасної судової системи необхідно розглядати становлення і розвиток права на оскарження судового рішення на теренах України у період функціонування державних утворень початку ХХ століття. Після Лютневої революції думка про необхідність формування власної судової системи на території України вперше пролунала на правничому з'їзді 13-14 (26-27) червня 1917 року. Її логічним розвитком стало рішення про необхідність відновлення й творення українського права на підставі даних науки, життя та правової свідомості людинності, запровадження української мови в судочинстві, проведення негайної роботи з вироблення української правничої термінології, а також упровадження незалежності судових установ України від російського уряду [1, с. 71]. Усвідомлювалася необхідність формування національної державної судової системи та визнали судову реформу першочерговим завданням, що було закріплено і в Декларації Генерального секретаріату від 27 червня 1917 року [2, с. 159].

Розпочато реформу було «зверху» – з касаційної інстанції, згодом були запроваджені апеляційні суди, останніми мали бути реформовані місцеві судові органи. Головним результатом реформи стало формування національної системи судових органів. Її очолив Генеральний суд. Компетенція Генерального суду була обмежена судовою діяльністю і наглядом за судовими установами [3].

Законом «Про заведення апеляційних судів» від 17 грудня 1917 року були засновані три апеляційні суди: Київський, Харківський, Одеський. Постановою Української Центральної Ради від 06 березня 1918 року були засновані військові революційні суди,